

Załącznik
do Uchwały Nr XXXVIII/453/14
Sejmiku Województwa Podlaskiego
z dnia 31 marca 2014 r.

**PROGRAM POMOCY SPOŁECZNEJ
I PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU
SPOŁECZNEMU
W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM
NA LATA 2014 – 2018**

Białystok 2014

SPIS TREŚCI

I. Wprowadzenie	2
II. Obszary, cele i działania	5
Obszar strategiczny II – Wypełnianie funkcji rodzin (rodziny z osobami zależnymi, bezpieczeństwo)	6
Obszar strategiczny V– Efektywna pomoc społeczna	7
Obszar strategiczny VI– Kapitał społeczny	9
III. Monitoring i wdrażanie Programu	10
1. Monitoring Programu	10
2. Ewaluacja i efekty realizacji Programu	10
3. Wdrażanie i upowszechnianie Programu	11
4. Realizatorzy Programu	11
5. Finansowanie Programu	12

I. WPROWADZENIE

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2013 poz. 182, z późn. zm.) definiuje pomoc społeczną jako instytucję polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Do zadań samorządu województwa należy przede wszystkim działalność programowa, inspiratorska i promocyjna.

Przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom i zagrożeniom oraz tworzenie warunków do ich przezwyciężania stanowi jeden z priorytetów systemu pomocy społecznej. Formalnoprawny kształt świadczenia usług z zakresu pomocy społecznej na każdym szczeblu administracji publicznej szczegółowo określa ww. ustawa. Podstawę prawną do opracowania *Programu Pomocy Społecznej i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w Województwie Podlaskim na lata 2014 – 2018*, będącego integralną częścią *Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018*, stanowi zapis art. 21 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Zasadniczymi dokumentami, które regulują zadania i obowiązki w zakresie pomocy społecznej są:

1. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz. U. z 2013 poz. 596, z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2013 poz. 182, z późn. zm.),
3. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2010 nr 234 poz. 1536, z późn. zm.),
4. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2013 poz. 1456, z późn. zm.),
5. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 nr 43 poz. 225, z późn. zm.),
6. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji,
7. Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020.

Wojewódzka Strategia Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018 stanowi dokument nadrzędny wobec programów wojewódzkich, stąd też założenia strategiczne określone dla Strategii odnoszą się również do *Programu Pomocy Społecznej i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w Województwie Podlaskim na lata 2014 – 2018*. Niniejszy Program jest dokumentem komplementarnym wobec *Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018*, precyzującym i uszczegóławiającym zakres podmiotowych działań. Zapisy Strategii stanowią podstawę merytoryczną i organizacyjną dla programów wojewódzkich, które w sposób szczegółowy ujmują istotne zagadnienia w poszczególnych obszarach strategicznych, pozwalając na wdrożenie konkretnych rozwiązań. *Program Pomocy Społecznej i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w Województwie Podlaskim na lata 2014 – 2018* jest dokumentem o charakterze operacyjnym dla *Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018*, obejmującym swoim zakresem następujące obszary:

- Obszar strategiczny II – Wypełnianie funkcji rodzin (rodziny z osobami zależnymi, bezpieczeństwo),
- Obszar strategiczny V – Efektywna pomoc społeczna,
- Obszar strategiczny VI – Kapitał społeczny.

W tworzeniu Programu wzięto pod uwagę rekomendacje i wnioski zawarte w zaktualizowanej diagnozie obszaru pomocy społecznej przygotowanej na potrzeby *Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018* opracowanej przez Obserwatorium Integracji Społecznej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku. Przy jego konstruowaniu przeanalizowano również doświadczenia wynikające z realizacji poprzedniego *Programu pomocy społecznej i polityki prorodzinnej w województwie podlaskim na lata 2009-2013* oraz badania ROPS dotyczące obszaru pomocy społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem województwa podlaskiego.

Opracowania i dokumenty wykorzystane w pracach nad Programem

1. Raport „Instytucje wobec potrzeb osób starszych”, Warszawa IRSS 2010 r.,
2. Raport „Sytuacja osób starszych i ich rola społeczna na terenach wiejskich województwa podlaskiego”, Białystok ROPS 2012 r.,
3. Długofalowa polityka rozwoju wolontariatu w Polsce 2011, Warszawa MPiPS 2011 r.,
4. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej 2009 – 2012,
5. Raport „Wielowymiarowa analiza poziomu ubóstwa w województwie podlaskim w latach 2009-2010”, Białystok ROPS 2012 r.,
6. Raport „Ubóstwo i marginalizacja społeczna mieszkańców województwa podlaskiego – wielowymiarowa analiza”, Białystok ROPS 2013 r.
7. Raport „Socjodemograficzny Portret Zbiorowości Ludzi Bezdomnych Województwa Podlaskiego”, Białystok ROPS 2012 r.

W pracach nad przygotowaniem Programu uczestniczyli przedstawiciele administracji rządowej, instytucji pomocy i integracji społecznej, edukacji, bezpieczeństwa, rynku pracy, profilaktyki i ochrony zdrowia, Policji, organizacji pozarządowych, jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, osoby reprezentujące podmioty zajmujące się obszarem osób starszych, niepełnosprawnych i rodzin wchodzące w skład *Zespołu ds. monitoringu Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018* powołanego *Uchwałą Nr XXXVIII/431/10 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 marca 2010 r.* Prace prowadzone były w grupach roboczych. W ramach prac nad Programem odbyły się następujące spotkania warsztatowe:

- **8 października 2013 r.** – podczas którego określono obszary strategiczne Programu, zaktualizowano cele i zadania na podstawie wniosków i rekomendacji wypracowanych po analizie materiałów diagnostycznych oraz danych zastanych,
- **12 grudnia 2013 r.** – w trakcie spotkania dokonano weryfikacji opracowanych wcześniej celów i kierunków działań oraz ustalono wskaźniki do osiągnięcia.

W przedmiotowym dokumencie określono obszary strategiczne oraz wypracowano cele operacyjne i działania, wokół których będą koncentrowały się zadania podmiotów zaangażowanych w realizację *Programu Pomocy Społecznej i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w Województwie Podlaskim na lata 2014 – 2018*. Warunkiem efektywności działań zawartych w Programie jest skoordynowana współpraca pomiędzy samorządami różnych szczebli, organizacjami pozarządowymi, środowiskami naukowymi oraz instytucjami angażującymi partnerów społecznych poszczególnych sfer życia społecznego. Proces realizacji Programu powinien wpływać na wzrost aktywności środowisk lokalnych na rzecz rozwiązywania ważnych dla regionu problemów społecznych. *Program Pomocy Społecznej i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w Województwie Podlaskim na lata 2014 – 2018* dostosowuje współczesne wyzwania i założenia pomocy społecznej do zdiagnozowanych potrzeb, możliwości i zasobów naszego regionu. Jego odbiorcami są mieszkańcy województwa podlaskiego oraz podmioty realizujące, inspirujące i kreujące sferę polityki społecznej w województwie.

II. OBSZARY, CELE I DZIAŁANIA

Dokumentem nadrzędnym, wyznaczającym kierunki i zakres działań w odniesieniu do obszaru pomocy społecznej jest *Wojewódzka Strategia Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018*. Wybrane cele i kierunki prezentowane w Programie zostały skonstruowane w oparciu o wybrane **obszary strategiczne** *Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018*:

- Obszar strategiczny II – Wypełnianie funkcji rodzin (rodziny z osobami zależnymi, bezpieczeństwo),
- Obszar strategiczny V – Efektywna pomoc społeczna,
- Obszar strategiczny VI – Kapitał społeczny.

Podczas spotkań roboczych dokonano ich weryfikacji oraz uzupełnienia w oparciu o zaktualizowaną diagnozę obszaru pomocy społecznej przygotowaną na potrzeby *Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018*, dane pochodzące z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w latach 2009 – 2012, wnioski i rekomendacje z monitorowania poprzedniego Programu. Pozwoliło to na zredagowanie **CELU GŁÓWNEGO**:

**POPRAWA JAKOŚCI I WARUNKÓW ŻYCIA
OSÓB I RODZIN Z TERENU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO,
KTÓRE NIE SĄ W STANIE SAMODZIELNIE PRZEWYCIĘŻYĆ
TRUDNYCH SYTUACJI ŻYCIOWYCH**

Obszar strategiczny II – Wypełnianie funkcji rodzin (rodziny z osobami zależnymi, bezpieczeństwo)

Cel operacyjny 1. Aktywizacja i rozwój usług na rzecz rodzin

DZIAŁANIA:

- 1.1. Aktywizowanie środowiska lokalnego w zakresie inicjowania i promowania wspólnotowych i samopomocowych form wspierania rodziny w ramach Podlaskich Dni Rodziny.
- 1.2. Promowanie, podejmowanie inicjatyw i działań edukacyjnych skierowanych do osób i rodzin najuboższych bądź niewydolnych wychowawczo.
- 1.3. Inicjowanie tworzenia grup samopomocowych w rozwiązywaniu problemów społecznych.
- 1.4. Rozwój i wzmocnienie sieci specjalistycznego wsparcia i poradnictwa rodzin.
- 1.5. Promowanie projektów związanych z podnoszeniem jakości życia mieszkańców.
- 1.6. Wsparcie i podnoszenie jakości świadczonych usług na rzecz rodzin.
- 1.7. Upowszechnianie, wspieranie i realizowanie programów/projektów/działań na rzecz wsparcia dziecka i rodziny.

WSKAŹNIKI:

- liczba rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym,
- liczba działań realizowanych w ramach Podlaskich Dni Rodziny.

Cel operacyjny 2. Rozwój usług, aktywizacja społeczna i edukacja seniorów

DZIAŁANIA:

- 2.1. Wsparcie inicjatyw promujących kształcenie, edukację i integrację ludzi starszych, w tym Uniwersytetów III Wieku.
- 2.2. Inicjowanie, organizacja i wsparcie imprez kulturalnych oraz integracyjnych dla osób starszych.
- 2.3. Promowanie, wspieranie i organizowanie działań, akcji, kampanii informacyjnych o zjawisku starzenia się, „dobrych praktykach” i pozytywnym wizerunku osób starszych.
- 2.3. Wsparcie programów lokalnych przeciwdziałających izolacji i samotności ludzi starszych, w szczególności na terenach małych miejscowości.
- 2.4. Promowanie i wspieranie integracji międzypokoleniowej.
- 2.5. Wsparcie podmiotów świadczących usługi opiekuńcze i specjalistyczne.
- 2.6. Podnoszenie standardu i dostępności do usług społecznych świadczonych na rzecz osób starszych.

2.7. Badania dotyczące monitorowania sytuacji i potrzeb osób starszych w województwie podlaskim.

WSKAŹNIKI:

- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi,
- liczba Uniwersytetów Trzeciego Wieku,
- liczba badań dotyczących osób starszych.

Obszar strategiczny V – Efektywna pomoc społeczna

Cel operacyjny 1. Ograniczenie skali zjawiska wykluczenia społecznego

DZIAŁANIA:

- 1.1. Inspirowanie, wdrażanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 1.2. Wspieranie rozwoju poradnictwa i usług specjalistycznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 1.3. Promowanie i wdrażanie różnych form i metod pracy socjalnej.
- 1.4. Promowanie „dobrych praktyk” i rozwiązań środowiskowych na rzecz aktywności i usamodzielniania rodzin.
- 1.5. Wspieranie działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym ubóstwem.
- 1.6. Integrowanie, współpraca oraz koordynowanie działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb społeczności lokalnych, w tym aktywizacja osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej.
- 1.7. Identyfikacja, diagnozowanie, badanie i monitorowanie natężenia wybranych problemów społecznych w województwie podlaskim.

WSKAŹNIKI:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba osób z zawartym kontraktem socjalnym,
- liczba osób objętych indywidualnym programem pomocy,
- liczba badań monitorujących natężenie problemów społecznych,
- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Cel operacyjny 2. Rozwój aktywnych form pomocy i integracji społecznej

DZIAŁANIA:

- 2.1. Inspirowanie, wdrażanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie aktywizacji, integracji w środowiskach lokalnych, gminach i powiatach.
- 2.2. Wspieranie, organizacja i upowszechnianie działań/programów/projektów systemowych i lokalnych w zakresie aktywnej integracji.
- 2.3. Wspieranie lokalnych samorządów, instytucji i podmiotów w pozyskiwaniu środków na rozwój usług socjalnych oraz aktywnej integracji.
- 2.4. Wspieranie rozwoju partnerskiej współpracy na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

WSKAŹNIKI:

- liczba realizowanych projektów współfinansowanych z EFS (ew. środków zewnętrznych),
- liczba gmin realizująca projekty POKL.

Cel operacyjny 3. Wspieranie rozwoju zasobów pomocy społecznej i wsparcia rodziny

DZIAŁANIA:

- 3.1. Promowanie działań i wizerunku instytucji pomocy społecznej, ich zadań, kompetencji oraz dobrych praktyk w obszarze pomocy społecznej i aktywnej integracji.
- 3.2. Wspieranie i inicjowanie gminnych, powiatowych i regionalnych form współpracy i wymiany doświadczeń w zakresie identyfikacji i rozwiązywania problemów społecznych.
- 3.3. Organizowanie i wspieranie szkoleń, warsztatów, seminariów, konferencji, wizyt studyjnych dla kadr pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia rodziny, w tym: szkół, przedszkoli i rodziców.
- 3.4. Profesjonalizacja kadry pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia rodziny poprzez tworzenie warunków do podnoszenia kwalifikacji i umiejętności zawodowych (szkolenia, warsztaty, specjalizacje, praktyki).
- 3.5. Organizacja superwizji pracy socjalnej oraz pomocy specjalistycznej dla kadr pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia rodziny.

WSKAŹNIKI:

- liczba osób, które podniosły swoje kwalifikacje (kursy specjalistyczne/specjalizacje),
- liczba zrealizowanych szkoleń/warsztatów/konferencji/wizyt studyjnych dla kadr pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia rodziny.

Obszar strategiczny VI – Kapitał społeczny

Cel operacyjny 1. Stymulowanie i wspomaganie lokalnych inicjatyw

DZIAŁANIA:

- 1.1. Promowanie i wspieranie wizerunku wolontariatu.
- 1.2. Wzmacnianie postaw prospołecznych sprzyjających rozwojowi wolontariatu, aktywności i solidarności obywatelskiej.
- 1.3. Wspieranie projektów wolontariackich i inicjatyw społecznych, w tym skierowanych do osób starszych.
- 1.4. Działania na rzecz rozwoju wolontariatu i samopomocy lokalnej.
- 1.5. Promowanie partycypacji społecznej.

WSKAŹNIKI:

- liczba wolontariuszy w jednostkach pomocy społecznej (PCPR, OPS),
- liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych z organizacjami.

Cel operacyjny 2. Wspieranie działań organizacji pozarządowych

DZIAŁANIA:

- 2.1. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i wspieranie innowacyjnych projektów/programów z zakresu polityki i pomocy społecznej.
- 2.2. Wsparcie w budowie zaplecza badawczego i eksperckiego na rzecz organizacji pozarządowych.
- 2.3. Promowanie „dobrych praktyk” i modelowych działań organizacji pozarządowych.
- 2.4. Rekomendowanie i upowszechnianie programów/projektów/praktyk pomocowych i edukacyjnych skierowanych do osób korzystających z pomocy społecznej.
- 2.5. Organizacja szkoleń/spotkań/seminariów skierowanych do podmiotów i organizacji pozarządowych.
- 2.6. Wsparcie tworzenia i działania lokalnych organizacji/grup społecznych.

WSKAŹNIKI:

- liczba zadań zleconych w obszarze pomocy społecznej i wsparcia rodziny,
- liczba Lokalnych Grup Działania.

III. MONITORING I WDRAŻANIE PROGRAMU

Za koordynację, monitoring i ewaluację *Programu Pomocy Społecznej i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w Województwie Podlaskim na lata 2014 – 2018* odpowiedzialny jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku. Dla prawidłowej realizacji Programu konieczne jest prowadzenie stałych działań monitorujących – oceniających stan prac nad jego wdrożeniem.

1. Monitoring Programu

Monitoring Programu opierać się będzie na ocenie poziomu realizacji celów operacyjnych określonych w Programie na podstawie informacji sprawozdawczych i dostępnych danych statystycznych. Podstawowymi źródłami informacji w procesie monitorowania Programu będą następujące elementy:

- wskaźniki określone dla poszczególnych celów operacyjnych, pozwalające zmierzyć poziom zaawansowania realizacji celów operacyjnych oraz kierunek zmian wynikających bezpośrednio lub pośrednio z działań podejmowanych w ramach Programu (przy doborze wskaźników kierowano się dostępnością źródła danych do monitorowania);
- dane statystyczne (dostępne w Banku Danych Lokalnych, w bazach GUS oraz innych bazach statystycznych w obszarze pomocy społecznej);
- informacje sprawozdawcze/dokumentacja sprawozdawcza, będąca opisowym podsumowaniem konkretnych działań służących realizacji celów operacyjnych.

W celu dokonania oceny wdrażanego Programu oraz wprowadzenia ewentualnych korekt, prowadzony będzie monitoring określonych w Rozdziale II wskaźników. Przyjęto zasadę ograniczonej liczby wskaźników monitorowania Programu dla każdego z celów operacyjnych. Sformułowanie wniosków co do osiągniętych rezultatów umożliwi dokonanie niezbędnych modyfikacji w odniesieniu do przyszłych kierunków działań, jak i sposobów dążenia do przyjętych celów.

2. Ewaluacja i efekty realizacji Programu

Celem ewaluacji przedmiotowego dokumentu będzie określenie efektów wdrażania Programu. Oczekiwanym efektem realizacji Programu będzie poprawa jakości i warunków życia osób i rodzin, które wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudnych sytuacji życiowych. Powyższy cel zostanie osiągnięty poprzez zapewnienie odpowiedniego wsparcia w celu zwiększenia efektywności udzielanej pomocy, na co bezpośredni wpływ będzie miał rozwój systemu kształcenia kadry pomocy i integracji społecznej oraz pozostałych służb

funkcjonujących w obszarze polityki społecznej. Powodzenie w realizacji Programu uwarunkowane jest w dużej mierze szeroką, merytoryczną współpracą wszystkich instytucji działających na rzecz osób potrzebujących wsparcia, jak również funkcjonujących organizacji pozarządowych, wspólnot lokalnych i grup wolontariuszy.

3. Wdrażanie i upowszechnianie Programu

Wdrażanie Programu będzie miało charakter ciągły i otwarty. Dlatego nie narzuca się działań na poszczególne lata jego obowiązywania. Harmonogram realizacji zadań objętych *Programem Pomocy Społecznej i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w Województwie Podlaskim na lata 2014 – 2018* będzie opracowywany na każdy kolejny rok obowiązywania Programu, ze względu na sposób finansowania zadań realizowanych przez samorząd województwa, uzależniony od wysokości środków finansowych w każdym roku budżetowym. Działania związane z informacją i upowszechnieniem Programu należą do kompetencji Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku i będą podejmowane we współpracy z instytucjami pomocy i integracji społecznej szczebla powiatowego, gminnego, a także z organizacjami pozarządowymi.

4. Realizatorzy Programu

Warunkiem efektywności działań zawartych w Programie jest skoordynowana współpraca wszystkich realizatorów *Programu Pomocy Społecznej i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w Województwie Podlaskim na lata 2014 – 2018*:

- samorządu województwa i jego jednostek organizacyjnych,
- samorządów powiatowych i gminnych oraz ich jednostek organizacyjnych, w tym: ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodziny,
- innych jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej,
- administracji rządowej,
- Policji, Sądów,
- Podlaskiego Kuratorium Oświaty,
- placówek, instytucji i innych podmiotów kulturalnych, oświatowych, zdrowotnych i szkoleniowych,
- organizacji pozarządowych, instytucji i organizacji kościelnych, związków wyznaniowych,
- mediów,
- wolontariuszy, grup samopomocowych.

4. Finansowanie Programu

Podstawowymi źródłami finansowania Programu będą:

- ✓ budżet państwa,
- ✓ środki finansowe samorządu województwa, powiatów i gmin,
- ✓ środki zewnętrzne, w tym fundusze strukturalne,
- ✓ środki pozyskiwane przez organizacje pozarządowe.

Zakres i realizacja zadań ujętych w Programie będzie zależna od wielkości posiadanych środków finansowych przewidzianych w budżetach samorządów. Finansowanie zadań realizowanych przez Samorząd Województwa Podlaskiego objętych *Programem Pomocy Społecznej i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w Województwie Podlaskim na lata 2014 – 2018* uwarunkowana będzie wysokością środków finansowych przewidzianych w każdym roku budżetowym.